

Jan Mazur OSPPE, dr hab., prof. UPJPII

Katedra Polityki Społecznej i Pracy Socjalnej

na Wydziale Nauk Społecznych

Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie

Dyscyplina: nauki socjologiczne

Recenzja pracy doktorskiej

Temat: *Teoretyczne podstawy i strategie realizacji flexicurity jako modelu rozwiązywania problemów rynku pracy*

Autor rozprawy: Mgr **Dominik Kubas**

Promotor: Dr hab. Arkadiusz Jabłoński, prof. KUL

Recenzowana rozprawa, pisana na seminarium doktoranckim z filozofii społecznej w Instytucie Nauk Socjologicznych Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, licząca w sumie 464 strony, stanowi owoc refleksji i analiz, których przedmiotem są teoretyczne podstawy i strategie realizacji flexicurity jako modelu rozwiązywania problemów rynku pracy.

Od razu należy zauważyć, że temat rozprawy - mającej charakter teoretyczny - jest niezwykle aktualny i w pewnym sensie użyteczny zważywszy na przedmiot, który związany jest z pojęciem flexicurity - modelem rozwiązywania problemów rynku pracy. Model ten jest zintegrowaną strategią równoczesnego zwiększania elastyczności i bezpieczeństwa rynku pracy; strategią polityczną, która po 2007 roku stała się jedną z oficjalnych polityk Unii Europejskiej. Model flexicurity zdaje się wpisywać w skuteczne działania polityki społecznej podejmującej walkę z bezrobociem czy też zmaganie na rzecz zatrudnienia. Rozprawa doktorska stanowi prezentację owego modelu, akcentując nade wszystko jego teoretyczne podstawy i strategie realizacji. Jednakże Autor rozprawy wyraźnie zaznaczył, że koncepcja flexicurity, postrzegana jako polityczna strategia dla unijnego rynku pracy, nie stanowi jakiegoś konkretnego, pojedynczego rozwiązania czy narzędzia, które można by jednorazowo wdrożyć politycznie i dzięki temu natychmiast osiągnąć pozytywne rezultaty dla gospodarki w danym państwie, jego

rynku pracy i obywateli. Model ten, jak słusznie napisał Pan Dominik Kubas we wstępie, nie jest samoistnym źródłem rozwoju, lecz polityczną próbą poszukiwania przez gremia decyzyjne Unii Europejskiej na przełomie XX i XXI wieku nowej, dynamicznej równowagi w życiu gospodarczo-społecznym, niezbędnej dla usprawnienia zdolności adaptacyjnych krajów członkowskich UE do radzenia sobie ze zmianami zachodzącymi w gospodarce oraz w życiu społecznym. Zmiany te należy wszakże kojarzyć przede wszystkim z kształtowaniem się czy też ukształtowaniem się nowego rynku pracy. Otóż można śmiało stwierdzić, że recenzowana praca wpisuje się w ten unijny proces poszukiwania nowej, dynamicznej równowagi w życiu gospodarczo-społecznym. Ale nie jest to poszukiwanie polityczne, lecz intelektualne, naukowe, które pod tym względem może służyć wiedzą niezbędną dla odpowiednich gremiów decyzyjnych unijnych i krajowych.

Całość zamysłu badawczego jest klarownie określona. Przynależy do dyskursu naukowego, który głównie sytuuje się w naukach socjologicznych, chociaż ze względu na specyfikę przedmiotu rozprawy, Autor niejako z konieczności musiał odwoływać się także do ekonomii i polityki społecznej. Z metodologicznego punktu widzenia praca nie budzi istotnych zastrzeżeń. Od razu trzeba zaznaczyć, że główny cel badawczy został sformułowany poprawnie. Jest nim „próba określenia teoretycznych założeń oraz praktycznych sposobów realizacji modelu flexicurity jako narzędzia rozwiązywania problemów zatrudnienia” (s. 6). Głównemu celowi badawczemu towarzyszy osiem celów szczegółowych, które znalazły swoje odzwierciedlenie w postawionych problemach badawczych. Z kolei głównemu problemowi badawczemu, wymienionemu w tytule pracy, odpowiada siedem pytań badawczych. Aby zrealizować cele badawcze, czyli podjąć próbę ustosunkowania się do głównego problemu badawczego i związanych z nim pytań badawczych, Doktorant wybrał sposób charakterystyczny dla socjologa, mianowicie postawił cztery tezy badawcze. Weryfikacja owych tez polega na ocenie ich spójności logicznej i zasadności argumentacji na ich rzecz; argumentacji, która zawarta jest w obszernym materiale źródłowym. To zadanie Pan Dominik Kubas wypełnił poprawnie, chociaż można było niektóre dociekania skrócić, przez co cały przekaz zyskałaby na jeszcze większej klarowności.

Cenne jest to, że w badaniach Autor wykorzystał nie tylko literaturę w języku polskim, ale również oryginalne dzieła w językach obcych, zwłaszcza w angielskim, dokonując własnych tłumaczeń. W analizie wykorzystane zostały unijne i polskie akty prawne i urzędowe dokumenty, takie jak: traktaty unijne, rozporządzenia/zale-

cenia/komunikaty/decyzje Komisji Europejskiej, rozporządzenia Parlamentu Europejskiego czy różnego rodzaju ustawy, rozporządzenia, programy. W sumie dobór literatury jest poprawny i wystarczający. Zdaje się gwarantować zasadność weryfikacji poszczególnych tez badawczych.

Metody naukowe, jakie zostały wykorzystane w rozprawie nie budzą istotnych wątpliwości. Są to metody standardowe dla tego rodzaju prac mających charakter teoretyczny, w szczególności bazujących na analizie źródeł zastanych. Doktorant zastosował bowiem analizę zawartości dokumentów, analizę ilościową i jakościową danych zastanych, analizę historyczno-opisową oraz analizę porównawczą.

Niestety, charakter wykorzystanych źródeł zastanych sprawił, że w analizie danych empirycznych nie było potrzeby ani też możliwości odwoływania się do narzędzi bardziej skomplikowanych, takich chociażby jak statystyczny test zgodności/niezgodności chi-kwadrat. Wystarczyły sposoby standardowe, tradycyjne, analizujące stosunki liczbowe i procentowe. A szkoda, bo wykorzystując na przykład współczynnik Yule'a (współczynnik korelacji między cechami w statystyce chi-kwadrat), Doktorant miałby okazję do zaprezentowania poziomu swoich umiejętności badawczych. Nie jest to oczywiście zarzut stawiany Autorowi dysertacji, lecz tylko uwaga w formie luźnej dygresji.

Prezentacja wyników analizy badawczej znajduje się w każdym z czterech rozdziałów, które wraz ze wstępem i zakończeniem tworzą podstawowy korpus rozprawy. We wstępie znajduje się niezbędne wyjaśnienie uzasadniające tego rodzaju podejście. Pierwszy rozdział stanowi opis modelu flexicurity w perspektywie rozumienia pracy ludzkiej i rynku pracy. W drugim rozdziale została omówiona strategia rozwiązywania problemów rynku pracy, jaka wyłania się z rozważanego modelu. Trzeci rozdział traktuje flexicurity w świetle problemów współczesnego rynku pracy: światowego, europejskiego i polskiego. Natomiast czwarty rozdział, ostatni jest analizą wskaźników wdrażania flexicurity w czterech monitorowanych obszarach, którymi są:

- (1) elastyczne i przewidywalne warunki umów (ustawodawstwo);
- (2) kompleksowe strategie uczenia się przez całe życie (edukacja);
- (3) skuteczna aktywna polityka rynku pracy (rynek pracy);
- (4) nowoczesne systemy zabezpieczenia społecznego (zabezpieczenie społeczne).

Ponadto rozdział ostatni zawiera ocenę efektów wdrażania omawianej koncepcji

rynku pracy i zatrudnienia w poszczególnych krajach Unii Europejskiej na przestrzeni ostatnich dwóch dekad.

W sumie przeprowadzona analiza pozwoliła Doktorantowi na udzielenie odpowiedzi na postawione uprzednio pytania badawcze, jak również na weryfikację postawionych na początku czterech tez badawczych. Jest to weryfikacja pozytywna, odpowiadająca notabene wymogom dyskursu socjologicznego. Dzięki poprawnemu uzasadnieniu nie powinna budzić zastrzeżeń i jako taka decyduje o niekwestionowanej wartości rozprawy.

W dysertacji znalazło się także miejsce na wyważone wnioski z myślą o skutecznym wdrożeniu strategii flexicurity. Wśród postulatów Autora widnieje zdanie, przybierające postać rekomendacji: „Skoro model flexicurity ma stanowić jedną z istotnych polityk Unii Europejskiej (...), to konieczne jest zintegrowane podejście do wdrażania tego modelu we wszystkich państwach członkowskich. Koncepcja flexicurity nie może zostać sprowadzona wyłącznie do elementu elastyczności zatrudnienia. Musi być postrzegana i wdrażana jako zbiór kompatybilnych i spójnych ze sobą polityk z zakresu edukacji, prawa pracy, rynku pracy i zabezpieczenia społecznego” (s. 415-416). To tylko przykład, jeden z wielu, rzeczowego, klarownego i kompetentnego dyskursu socjologa na temat ważnych spraw w obszarze polityki społecznej i gospodarczej.

Stwierdzam niniejszym, że praca doktorska, o której mowa, zasługuje na wysoką ocenę tak pod względem formalnym, jak i merytorycznym. Jednak przywilejem czy raczej obowiązkiem recenzenta jest zwrócenie uwagi także na ewentualne błędy, braki i niedociągnięcia o istotnym znaczeniu dla całościowego wizerunku rozprawy. W moim przekonaniu tego rodzaju wad praca nie zawiera. Można jedynie mówić o drobnych usterkach i wskazać kilka kwestii polemicznych, z którymi Doktorant nie musi się zgadzać, bo nie są to zarzuty, lecz - chcę to powtórzyć raz jeszcze - uwagi do dyskusji. Oto kilka tego rodzaju zastrzeżeń:

1. Pojęcie flexicurity Doktorant wyjaśnia we wstępie i czyni to raz jeszcze w rozdziale drugim. Czy nie można byłoby tego wyjaśnienia umieścić w jednym miejscu? Ponadto wydaje się, że dwa pierwsze rozdziały można by połączyć w jeden rozdział, gdyż na ogół mają one charakter wprowadzający. W ten sposób praca zostałaby uwolniona od nadmiernego - moim zdaniem - obciążenia treściowego. Jest ono wprawdzie bardzo cenne, świadczy o niewątpliwej erudycji Doktoranta, ale nie pozostaje w koniecznym związku z głównym tematem rozprawy.

2. We wstępie dowiadujemy się, że celem badawczym rozprawy będzie „próba

określenia teoretycznych założeń oraz praktycznych sposobów realizacji na rynku pracy modelu flexicurity....” (s. 6). Moje zdziwienie budzi słowo „próba” (dlaczego tylko „próba”?), wszak temat pracy sugeruje jednoznacznie, że chodzi konkretnie o wskazanie teoretycznych podstaw i strategii realizacji, a nie podjęcie samej tylko próby owego wskazania.

3. Praca odznacza się wysokim stopniem dojrzałości naukowej. Czyta się ją z łatwością, gdyż nie jest obarczona nadmiarem specjalistycznej terminologii. Pod tym względem niewątpliwie zasługuje na uznanie. Niemniej jednak gdzieś wkradły się elementy o charakterze nie tyle naukowym, co raczej publicystycznym, które osłabiają siłę i rzetelność dyskursu. W tym miejscu podam choćby jeden przykład. Otóż w rozdziale czwartym Doktorant napisał: „W prowadzonych dyskusjach i badaniach nie brakuje pytań na ile model flexicurity jest skuteczną odpowiedzią Wspólnoty na wyzwania i problemy społeczno-gospodarcze współczesnego świata (...)” (s. 287). No cóż, wypadałoby w przypisie podać choćby jeden przykład tego rodzaju dyskusji czy badań. W rozprawie naukowej takie informacje wymagają wszakże jakiegoś uwiarygodnienia (udokumentowania).

Chciałbym wyraźnie zaznaczyć, że z mojej strony ogólna ocena układu pracy, struktury podziału treści, kolejności rozdziałów czy poprawności formułowanych pytań badawczych lub stawianych tez badawczych jest jak najbardziej pozytywna. Formalna strona rozprawy nie budzi istotnych zastrzeżeń. Technika pisania jest poprawna. Tekst odznacza się dobrą polszczyzną. Baza źródłowa została dobrana i wykorzystana zgodnie ze standardami przyjmowanymi w tego rodzaju rozprawach. Zastosowana metodologia również odpowiada charakterowi opiniowanej pracy.

Natomiast jeśli chodzi o merytoryczną stronę rozprawy, to mogę z przekonaniem stwierdzić, iż w pełni odpowiada ona art. 13.1 ustawy o stopniach naukowych i tytule naukowym z dnia 14 marca 2003 roku. Spełnia wszystkie trzy warunki, o których mowa w ustawie. Przedstawiona mi do recenzji praca doktorska:

1. Odznacza się oryginalnością rozwiązania problemu naukowego, albowiem strategię polityki społecznej flexicurity analizuje w aspekcie socjologicznym, co jest przedsięwzięciem niełatwym i w pewnym sensie nowatorskim;

2. Wskazuje na niekwestionowaną wiedzę teoretyczną Autora, który z ogromnym wyczuciem intelektualnym potrafi ją wykorzystać w analizie konkretnych spraw, zjawisk, procesów czy przyjmowanych strategii życia społecznego, politycznego lub gospodarczego;

3. Świadczy o tym, że Doktorant posiada umiejętność samodzielnego prowadzenia badań i analiz o charakterze socjologicznym, wykazując przy tym wysoki stopień sprawności metodologicznej.

Konkluzja

Reasumując merytoryczną i formalną charakterystykę recenzowanej rozprawy doktorskiej, należy przyznać, iż cel badawczy został osiągnięty. Jest nim w miarę całościowe opracowanie teoretycznych założeń i praktycznych sposobów realizacji na rynku pracy modelu flexicurity. Z tego podstawowego zadania Doktorant wywiązał się w sposób zadowalający. Świadczy to o jego wysokim stopniu dojrzałości naukowej. Należy w tym miejscu skonstatować, że praca odznacza się oryginalnością w zakresie monograficznego, całościowego ujęcia analizowanego zagadnienia szczegółowego. Jej Autor wykazał się wystarczającą wiedzą na temat modelu (strategii) flexicurity w perspektywie rozumienia pracy i rynku pracy. Jako socjologowi nie jest mu obca także problematyka unijna. Dzięki przeprowadzonej analizie z całą pewnością rozwinął swoją umiejętność samodzielnego prowadzenia badań naukowych.

Uważam, iż dysertacja doktorska, o której mowa, posiada niezbędne znamiona analizy naukowej, socjologicznej, przedmiotowo wpisującej się w obszar nauk socjologicznych i jako taka spełnia niezbędne wymogi prawne (wedle wspomnianej powyżej ustawy z dnia 14.03.2003 r.), by uznać ją za podstawę do nadania Panu Dominikowi Kubasowi stopnia naukowego doktora. Pod względem formalnym i merytorycznym oceniam ją pozytywnie i stawiam wniosek o dopuszczenie jej Autora do kontynuacji procedur związanych z rozpoczętym przewodem doktorskim na Wydziale Nauk Społecznych w Katolickim Uniwersytecie Lubelskim Jana Pawła II.

Kraków, 7 marca 2021 r.

Kierownik Katedry
Polityki Społecznej i Pracy Socjalnej
Jan Mazur
a. dr hab. Jan Mazur OSPPE, prof. UPJPI!

Jan Mazur OSPPE, dr hab., prof. UPJPII

Katedra Polityki Społecznej i Pracy Socjalnej
na Wydziale Nauk Społecznych
Uniwersytetu Papieskiego Jana Pawła II w Krakowie
Dyscyplina: nauki socjologiczne

Wydział Nauk Społecznych
Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II
w Lublinie

Jako recenzent pracy doktorskiej mgr. **Dominika Kubasa**, zatytułowanej: *Teoretyczne podstawy i strategie realizacji flexicurity jako modelu rozwiązywania problemów rynku pracy*, uważam, że Autor rozprawy powinien otrzymać nagrodę w postaci wyróżnienia wedle procedur, które obowiązują na Uczelni. Niniejszym wnoszę więc o wyróżnienie tej pracy. W uzasadnieniu odsyłam do treści recenzji, jaką przekazałem na adres Rady Wydziału pod datą 7 marca 2021 r.

Kraków, 27 maja 2021 r.

Kierownik Katedry
Polityki Społecznej i Pracy Socjalnej

a. dr hab. Jan Mazur OSPPE, prof. UPJPII